

ВЕНЦЕСЛАВ КОНСТАНТИНОВ
ЕРИХ КЕСТНЕР

chitanka.info

Повечето хора бързат да се отърват от детството като от старата си шапка. Забравят го като телефонен номер, който вече не им трябва. За тях животът представлява нещо като безкраен кренвирш, от който те си откъсват всеки ден по едно парче и, кога с удоволствие, кога не, изяждат. За тях изяденото вече не съществува! Така те усърдно се катерят по стълбицата на живота, „издигат се“ от „долното“ през „средното“ до „горното“ стъпало и когато най-сетне се озоват на върха и с мъка се опитват да запазят нестабилното равновесие между амбиции и възможности, с изненада откриват, че са изгорили зад себе си станалите им вече излишни стъпала и всякакъв обратен път им е отрязан. Остава им единствено „пътят напред“, т.е. към старостта, безсилието и... смъртта.

А нима не е по-добре човек да може да се качва и да слиза по стълбището на живота си като в голяма и богата къща — с уханныя килер, пълен със сушени плодове, буркани със сладко и интересни, макар и овехтели и вече никому ненужни неща; с различните етажи, в които са подредени важни и незаменими предмети, станали свидетели на неповторими за собственика им събития; и с таванската стаичка, където може да се погледат звездите, да се помечтае или, в най-лошия случай, да се напише някое стихотворение. Но повечето хора живеят без уютния дом на детството и, може би за да забравят това, си придават важност.

ВЪЗРАСТНОТО ДЕТЕ

„Само който достигне до «почтена» възраст и си остане дете, е истински човек!“ Това са думи на ужасното, непоправимо, неподдаващо се на превъзпитание, понякога жестоко, но винаги искрено „възрастно дете“ Ерих Кестнер. Неговите творби ще карат съдържатели на нощни заведения и дори медицински сестри да се изчервяват, но в същото време ще ги предписват на болни от меланхолия и кандидат-самоубийци, за да възстановят оптимизма си и чувството си за хумор.

Този любимец на децата от всички възрасти — включително и старческата — е роден в Дрезден, красивия град на Елба, през последната година на деветнайсетия век. И макар да напуска родното си място още в пелени, Ерих отнася в сърцето си цветно стъкълце от неговата романтичност.

Баща му е бил майстор на конски седла, когато индустриализацията на Германия скоро превръща в обикновен работник във фабрика за куфари. Майката на Ерих, която ще се радва на обичта му до последния си дъх, е била принудена да работи като прислужница, а по-късно като фризьорка, за да осигури на единствения си син сносно препитание. С живия си, дружелюбен и отзивчив характер, въпреки своята необразованост, тя остава завинаги негов най-добър приятел и съветник. Тя умее да възпитава сърцето му така, както могат малцина „модерни“ майки с висше образование. Двамата, майка и син, преброждат планините на Германия, запознават се с живота на обикновените хора — нещо, което ще е от голямо значение за бъдещия писател.

С голям труд родителите на Ерих успяват да го запишат в училище за основни учители. Това е „най-високото“ стъпало в обществената стълбица, за което би могъл да мечтае не един дребен занаятчия по онова време.

УЧЕНИЦИ И УЧИТЕЛИ

И тук Ерих разбира, че никога няма да стане учител. Смуцава го военната, типично немска „подреденост“ на обучението, дресурата на новопостъпилите питомци в пълно и безропотно подчинение — нещо, което той би трябвало да прилага над своите бъдещи ученици! Въпреки че е първи по успех, Кестнер бива многократно наказван за ученически „щуротии“, които по-късно ще опише в чудния си роман „Хвърчащата класна стая“. Огорчението от примитивността и тъпотата на тогавашната немска образователна система Ерих ще носи в себе си през целия си живот, ще чувства дните си, прекарани в училище, като загубени и лишени от съдържание.

Ето какво казва писателят Кестнер в своето обръщение към начинаещите ученици:

„Мили деца! Вашият съдбоносен час е настъпил. За вас започва живот по часовник и с това всъщност приключва животът. Сега вие сте плодни семенца, ще трябва да се превърнете в добре подредени плодни дръвчета! Живи и будни сте били до днес, от утре започва консервирането! От дървото на живота, към консервната фабрика на цивилизацията — това е пътят, който ви предстои. Не позволявайте да ви унищожат детството! Не смятайте училищната катедра за трон или

амвон! Учителят седи по-високо от вас не за да му се кланяте, а за да можете да се виждате един-друг по-добре. Учителят не е нито класен фелдфебел, нито Дядо Господ! Той не знае всичко и не може всичко да знае. И ако въпреки това си дава вид на всезнаещ, простете му го, но не му вярвайте. Признае ли обаче, че не знае всичко, тогава го обичайте! С това той е спечелил любовта ви. И понеже сам той не печели кой знае колко, от сърце ще се радва на вашата обич. И още нещо: учителят не е магьосник, а градинар. Той може и ще се грижи за вашия растеж. Но да растете ще трябва вие самите!“

НЕСПОСОБНИЯТ АРТИЛЕРИСТ

За всеобщо смайване бъдещият педагог заявява, че желае да напусне училището. На осемнадесетгодишна възраст той е мобилизиран и участва в Първата световна война като артилерист. Сраженията още не са заглъхнали, а по саксонските военни полигони вече обучават нови войници. Но Ерих не може да „направи кариера“ нито като артилерист, нито като кавалерист. Като спомен от „военните години“ му остава само неизлечимо сърдечно страдание, получено при опитите на началниците му да го превърнат от жив човек в безсловесен механизъм.

Отбил военните си задължения, Ерих постъпва в обикновена гимназия, която скоро завършва с пълно отличие. Тогава написва и първите си „произведения“, които, естествено, са стихове и които публикува в едно ученическо литературно списание. Заради отличния си успех Ерих получава „Златната стипендия на град Дрезден“, която му дава право да продължи образованието си в известния Лайпцигски университет. Там той изучава германистика, история, философия и френска литература. Подготвя обширен материал за докторска дисертация, но настъпва 1922 година — годината, в която инфлацията приема чудовищни размери. За да припечели насъщния си, Ерих започва работа в една книжарница, а също разнася рекламни плакати из града — един на гърба и друг на гърдите. Всяка събота той и приятелите му получават възнаграждение по една чанта с пари, които трябва веднага да похарчат, тъй като в понеделник вече не струват нищо.

Опитвайки се да се добере до някакви „странични доходи“, студентът Ерих Кестнер започва да пише фейлетони и кратки разкази,

които намират добър прием в лайпцигските вестници. Скоро читатели и редактори забелязват острото му, хапливо перо, неговия тъжен хумор и светла ирония. В един ежедневник му предлагат постоянно сътрудничество и не след дълго той получава постоянна работа като редактор. Изпод перото му излизат в безпорядък стихотворения, афоризми, театрални рецензии, репортажи, които му създават много приятели, но и много врагове. Обвиняват го в цинизъм и безнравственост. Лайпцигските еснафи не понасят неговата „гаменска“ прямота и свободомислието му, което не облекчава храносмилането им, а напротив, го затруднява.

Д-Р ЕРИХ КЕСТНЕР

През този напрегнат период Кестнер успява да завърши и подготви за защита своята докторска теза. Неочаквано и за самия него дисертацията му се приема с възторг от академичните среди. Един мастит професор дори заявява: „Хубаво би било, ако поне на пет години някой от професорите в университета написва по една подобна работа!“ И така, на двадесет и шест години студентът Ерих, невъзпитаният хлапак се превръща в „д-р на философските науки Ерих Кестнер“. Всички очакват, че след такъв успех той ще се отдаде на научно поприще, където го очаква „бляскава кариера“. Но твърде скоро става ясно, че младият доктор не само не е прекратил отношенията си с музите, но ги е задълбочил до опасна степен. През 1928 година той издава книжка със стихотворения, озаглавена „Сърце върху талията“, в която има и някои твърде смущаващи строфи. По внушение на „авторитетни граждани“ д-р Ерих Кестнер е уволнен от вестника, в който работи, и скоро се озовава на улицата без петак в джоба, само с няколко екземпляра от злосчастната си книжка.

Това тъжно събитие в живота на младия учен и начинаещ поет се превръща обаче в негова щастлива звезда. Кестнер заминава за Берлин и там бързо намира приятели сред артистичните среди, в които се движат известните Арнолд Цвайг, Курт Тухолски, Карл фон Осиецки.

„НЕЩО ЗА ДЕЦА“

Един ден, като на шега му подхвърлят да напише „нещо за деца“. Няколко месеца по-късно д-р Кестнер става световно известен. Но не с

някое дълбокомислено научно съчинение, а с тъничкия си роман „Емил и детективите“. Книгата се разграбва, преди още да е засъхнало мастилото: за една нощ, както се казва, писателят се превръща в знаменитост. За кратко време романът е преведен на двадесет и четири езика, след това е филмиран и тридесетгодишният автор най-после си отдъхва от материалните затруднения. Една след друга следват нови книги — „Антон и Точица“, „Фабиян“, „Хвърчащата класна стая“. Последната излиза малко преди Хитлер да дойде на власт в Германия.

През тридесет и трета година в страната започва гонение на неудобните за режима интелектуалци. Писатели, художници, журналисти, музиканти масово емигрират. По това време Кестнер се намира в Швейцария. Всички негови приятели са ужасени от намерението му да се завърне в Германия. Това би означавало неговото духовно и физическо унищожение. Но непокорното момче в сърцето му го кара да върви напук на здравия разум и да вземе влака за Берлин. Писателят иска да присъства като свидетел на моралния упадък на родината си. Скоро по площадите на Германия пламват клади, на които изгарят книгите с „недостатъчно здрав немски дух“. Наред с произведенията на Хайне, Лесинг, Брехт, горят и „изродените“ творби на д-р Кестнер. Сред тълпата, която мълчаливо наблюдава това средновековно аутодафе, е и самият писател. Обявен за „политически неблагонадежден“ той е изключен от Съюза на писателите, на два пъти е арестуван и като по чудо се изплъзва от примката на Гестапо. Лично Хитлер забранява издаването на творбите му в Германия, като му позволяват „временно“ да публикува „аполитични“ книги само в чужбина, за да се набавя чужда валута за Райха. Така в Швейцария излизат книгите му „Емил и тримата близнаци“, „Трима мъже в снега“ и „Изчезналата миниатюра“. Скоро след това идва и окончателна забрана за всякакви публикации.

БУДНОТО ОКО

Следват години на големи лишения; писателят дори не може да пише на майка си, която обича повече от всичко, защото конфискуват писмата му и тя умира, без да може да се види с него. Войната преминава като кошмарен сън. Поради слабото си здраве и неизлечимото сърдечно страдание Ерих Кестнер е освободен от военна служба.

Краят на войната заварва писателя в Мюнхен. Там, заедно със завърналите се от емиграция приятели, той започва да издава детското списание „Пингвин“ и основава литературното кабаре „Ди Шаубуде“ — за него написва множество песни, оформили модерния немски градски шансон.

Стиховете му разкриват собствен, неподражаем поетически стил, който остроумно използва и пародира езика на всекидневието. Този тон критиката назовава „нова обективност“. А писателят сам определя себе си като моралист, който се бори с еснафския морал, фалшивия патос и милитаризма. Затова си спечелва прозвището „будното око и съвестта на епохата“. Кестнер казва: „Аз съм като тенекиеното петле, което немирни деца са привързали скришом с въженце. Щом вятърът смени посоката си, всички други ветропоказатели се завъртат, освен мене. Просто не мога! Някои наричат това «закостенялост», а други — «характер».“

сп. „Родна реч“, София, 1972, кн. 3.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.